

Umsögn minni hluta menntamálanefndar.

Menntamálanefnd hefur, sbr. bréf efnahags- og viðskiptanefndar frá 8. desember, fjallað um 1.- 5. gr. frumvarps til laga um ráðstafanir í ríkisfjármálum á árinu 2002, 348. mál.

Nefndin fékk á sinn fund Örlyg Geirsson frá menntamálaráðuneyti, Leif Eysteinnsson frá fjármálaráðuneyti, Sölva Sveinsson frá Félagi íslenskra framhaldsskóla, Elnu Katrínu Jónsdóttur frá Kennarasambandi Íslands, Þorvarð Tjörva Ólafsson og Dagnýju Jónsdóttur frá stúdentaráði Háskóla Íslands, Rósu Árnadóttur frá nemendaráði Kennaraháskóla Íslands og Harald Helgason frá Þjóðminjasafni Íslands.

Nefndin klofnaði í afstöðu sinni til málsins og fer hér á eftir umsögn minni hluta nefndarinnar sem leggt gegn 1. - 5. gr. frumvarpsins. Að áliti minni hlutans standa Einar Már Sigurðarson, Sigríður Jóhannesdóttir og Kolbrún Halldórsdóttir.

Í 1. gr., um breytingu á lögum nr. 83/1989, um Þjóðarbóklöðu og endurbætur menningarbygginga, er gert ráð fyrir að tekjur af sérstöðum eignarskatti umfram 335 millj. kr. renni í ríkissjóð á árinu 2002 í stað 385 millj. kr. eins og gert var ráð fyrir í fjárlagafrumvarpinu. Hér er gerð tillaga um aukna skerðingu sem m.a. mun valda niðurskurði á framlagi til Húsasafns Þjóðminjasafns Íslands um 15 milljónir króna. Í því sambandi vill minnihlutinn taka fram eftirfarandi: Í Húsasafninu eru varðveittar margar mikilvægustu byggingar þjóðarinnar og er þar í mörgum tilfellum um að ræða torfbæi, sem þurfa stöðugt viðhald og tafarlaugar úrbætur ef torf- eða steinhleðslur skaddast. Þjóðminjasafnið hefur gert munnlegt samkomulag við torf- og steinhleðslumenn víða um landið til að sinna brýnum viðhalds- og endurbótaverkefnum á húsakosti safnsins. Komi ekki til þessara verkefna er hætt við að þessir menn, sem oft eru einir um að kunna viðkomandi handverk í byggðarlaginu, flosni upp og hætti störfum. Nógu erfitt hefur þeim reynt að sjá sér fyrir verkefnum í heimabyggð yfir vetrartímann, meðan ekki er hægt að vinna við endurbætur gamalla torfbæja. Hér er því um atlögu við handverksmenn að ræða og gjörning sem enn rýrir möguleika fólks á að búa utan höfuðborgarsvæðisins. Þegar fyrirætlanir af þessu tagi eru skoðaðar ofan í kjölin verður allt tal um nauðsyn þess að viðhalda fjölbreyttu atvinnulífi á landsbyggðinni æði hjáróma. Sem dæmi um það hversu illa þessi niðurskurður bitnar á einstökum húsum má nefna torfbæina að Glaumbæ, Laufási og Grenjaðarstað. Gert hefur verið ráð fyrir endurbótum á þessum bæjum öllum á næsta ári, sem kosta myndu 8 milljónir kr. fyrir hveru bæ. Lækkun á framlagi til safnsins úr 65 milljónum króna í 50 getur því kostað það að einungis verði hægt að sinna einu af þessum þremur verkefnum. Í Húsasafni Þjóðminjasafnsins eru nú 40 hús, sem öll þurfa umtalsvert viðhald auk þess sem menn eru í miðjum klíðum við endurbyggingu sumra þeirra. Allar áætlanir safnsins munu riðlast við niðurskurð af því tagi sem hér er lagður til. Það að koma áformum safnsins í slíkt uppnám hlýtur að teljast ámælisvert sérstaklega í ljósi þeirrar umræðu sem fram hefur farið um nauðsyn þess að efla menningartengda ferðamennsku um land allt. Þá verður að leggja áherslu á nauðsyn þess að eyða óvissu sem ríkir um framtíðarfjármögnun endurbóta menningarbygginga þar sem ákveðið hefur veirið að fella niður tekjustofn Endurbótasjóðsins að ári.

Í 2. gr. eru lagðar til breytingar á lögum nr. 80/1996, um framhaldsskóla, sem varða hækkun á innritunar- og efnisgjöldum. Í meðförum nefndarinnar kom m.a. fram að þau gjöld

sem hér er gerð tillaga um að hækki eru aðeins hluti þeirra gjalda sem nemendur í framhaldsskólum þurfa að greiða. Vegna þröngrar fjárhagsstöðu framhaldsskólanna hafa skólarnir leitað margra leiða til að auka tekjur sínar og hafa nemendur skólanna fengið að kynnast ýmsum tegundum gjalda af þeim sökum. Lítið samræmi virðist vera milli skólanna í þessum gjaldtökum og er erfitt að fá heildaryfirlit yfir gjaldtökuna. Sú spurning hlítur að vakna hvort gætt sé jafnræðis milli nemenda í framhaldsskólum hvað þessar gjaldtökur varðar. Sú gjaldtaka sem hér er gerð tillaga um kemur því til viðbótar ýmsum öðrum gjöldum og þeim almennu hækkunum sem m.a. hafa átt sér stað að undanfögnu á námsbókum. Þá ert ljóst að 100% hækkun efnisgjalda fer ekki saman við fögur orð um eflingu verknáms heldur mun miklu frekar gera nemendum erfiðar að stunda það nám sem hugur þeirra stendur til. Með tillögunum er því gengið gegn markmiðinu um jafnrétti til náms.

Í 3. - 5. gr. eru lagðar til breytingar á lögum um Kennaraháskóla Íslands, nr. 137/1997, um Háskólann á Akureyri, nr. 40/1999, og um Háskóla Íslands, nr. 41/1999. Allar breytingarnar varða hækkun á innritunargjöldum úr 25.000 kr. í 32.500. Í frumvarpi til fjárlaga fyrir árið 2002 var boðuð hækkun á þessum gjöldum í 35 þúsund krónur eða um 40 %. Var þessi hækkun rökstudd með tilliti til verðlagshækkana frá 1991 sem ekki stenst nein rök. Árið 1995 komst umboðsmaður Alþingis að þeirri niðurstöðu að upphæð gjaldsins, eins og það var ákvarðað með lögum hafi ekki verið byggð á lögmætum sjónarmiðum þar sem upphæðin var byggð á sjónarmiðum um öflun tekna til greiðslu almenns rekstrarkostnaðar við skólanna en ekki á útreikningum á þeim kostnaði sem gjaldið átti að standa undir. Til að mæta álitum umboðsmanns var lögum breytt 1996 og gjaldið þá hækkað í 24 þúsund krónur. Sú upphæð var þó ekki grundvölluð á nákvæmri úttekt á kostnaði heldur með því að framreikna upphæðina frá 1992-3. Í frumvarpi til fjárlaga fyrir árið 2002 er sagt að gjaldið eigi að standa undir 5.5% af kennsluútgjöldum samkvæmt kennslulíkani. Mjög margir hafa orðið til að mótmæla þessari túlkun einkum þar sem ný lög um háskóla á Íslandi hafa verið sett á árunum 1997-1999 og þar er að finna heimild fyrir innritunargjöldum sem aðeins eiga að standa undir kostnaði við innritun og á ljósrituðu efni. Engin rök eru fyrir því að raunhækkun á þeim kostnaði hafi numið 40% á þessu tímabili og má raunar færa rök fyrir því að slíkur kostnaður hafi jafnvel lækkað með aukinni notkun fjarskiptatækni þar sem nemendum er vísað á slíkt efni inni á heimasíðum sem þeir síðan prenta eða ljósrita á eigin kostnað.

Í fjárlögum fyrir árið 2002 sem nú hafa verið afgreitt og í frumvarpi um ráðstafanir í ríkisfjármálum sem hér er um fjallað er gert ráð fyrir að innritunargjöld í háskóla hækki í 32.500 kr. Minni hluti menntamálanefndar mótmælir að til þessara ráðstafana sé gripið „til að mæta sparnaðaráformum ríkisstjórnarinnar“ eins og það er orðað í frumvarpi til fjárlaga. Minni hluti menntamálanefndar ítrekar að með því að auka álögur á stúdenta á sama tíma og námsmöguleikum þeirra er ógnað með verulegum verðhækkunum, t.d. á námsbókum, húsaleigu og matvælum, er ógnað þeirri þjóðarsátt sem hingað til hefur verið um að standa vörð um jafnrétti til náms. Það eru ákveðnir hópar stúdenta sem standa ver að vígí en aðrir í slíkum hamförum, svo sem barnafólk og fólk af landsbyggðinni. En talið er að 30-40% þess hóps hafi hraktist frá námi í kjölfar breytinga á lögum um LÍN 1992. Slíkt má ekki endurtaka sig

Virðingarfyllst,

Einar Már Sigurðarson, Sigríður Jóhannesdóttir, Kolbrún Halldórsdóttir.